

Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Firat University Journal of Social Science
Cilt: 17, Sayı: 2 Sayfa:163-176, ELAZIĞ-2007

KAMU PERSONELİ SEÇME SINAVINA HAZIRLANAN ÖĞRETMEN ADAYLARININ SINAV KAYGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ¹

*Investigation of Test Anxiety Levels of Pre-Service Teachers Taking Civil
Servant Selection Examination*

Ramazan BAŞTÜRK

Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Denizli.
rbasturk@pamukkale.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) katılan öğretmen adaylarının KPSS sınavı ile ilgili Kuruntu, Duyuşsal ve Toplam sınav kaygı düzeylerinin ne derecede olduğunu belirlemek ve bu sınav kaygı düzeylerinin cinsiyet, öğretmenlik için başvuru alanı ve KPSS'ye katılım sayısına göre farklılık gösterip-göstermediğini ortaya koymaktır. Örneklemi oluşturan 192 öğretmen adayından elde edilen sonuçlara göre, öğretmen adaylarının Kuruntu, Duyuşsal ve Toplam sınav kaygı düzeylerinin “Yüksek” olduğu belirlenmiştir. En yüksek kaygı seviyesi ise %80.7 ile Kuruntu kaygısıdır. “Erkek” öğretmen adaylarının “Kız” öğretmen adaylarından, “Ortaöğretim” alanlarından öğretmenliğe başvuran adayların, “İlköğretim” alanlarında öğretmenliğe başvuranlardan ve “Bir” ve “İki ve daha fazla” KPSS sınavına katılanların da daha önce “Hiç” KPSS sınavına katılmayanlardan daha yüksek sınav kaygısına sahip oldukları belirlenmiş ve sonuçlar ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınav kaygısı, Kamu Personeli Seçme Sınavı, Öğretmen adayları.

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the “Test Anxiety” (including Worry, Emotional and Total) of pre-service teachers who were taking “Civil Servant Selection Examination” and examined whether or not “Test Anxiety” is differentiated by a series of factors, such as: Gender, Teaching Level and Number of Test Taken. The quantitative data analysis, collected from a sample including 192 pre-service teachers, indicated that all participants have “High” level of Worry, Emotional and Total “Test Anxiety” and Worry is the highest one among the others. In addition, Male, Secondary school and None test taken pre-service teachers have High “Test Anxiety” than Women, Elementary school and “One” and “More than one” test taken pre-service teachers. The implications of these results were also discussed.

Key Words: Test anxiety, Civil Servant Selection Examination, Pre-service teachers.

¹ Pamukkale Üniversitesi tarafından düzenlenen XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde (28-30 Eylül 2005) bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Türkiye’de yer alan özel ve kamu üniversitelerindeki eğitim fakültelerinin bazı bölümleri, ülkenin ihtiyacından fazla öğretmen adayı mezun etmektedir. Bu öğretmen adayı fazlalığı da, Milli Eğitim Bakanlığını öğretmen atamalarında kullanmak amacı ile merkezi sınav sistemi sonuçlarını kullanmayı zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluğu belli yasal temellere bağlamak amacı ile de daha önce kullanılan “İlk Defa Devlet Kamu Hizmeti ve Görevlerine Devlet Memuru Olarak Atanacaklar İçin Mecburi Yeterlik ve Yarışma Sınavları Genel Yönetmeliği” ile 17.01.2002 tarihli ve 2001/2031 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan “Özel Yarışma Sınavına Tabi Tutulmak Suretiyle Girilen Meslekler İçin Yapılacak Eleme Sınavı Hakkında Yönetmelik”, 18.03.2002 tarih ve 2002/3975 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlükten kaldırılmış, aynı Bakanlar Kurulu Kararı ile “Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik” yürürlüğe konulmuştur. Bu Yönetmelikle de “Devlet Memuru Olarak Atanacaklar İçin Seçme Sınavı” (DMS) ile “Kurumlar İçin Merkezi Eleme Sınavı” (KMS) kaldırılmış ve yerine “Kamu Personel Seçme Sınavı” (KPSS) adıyla tek bir sınav uygulaması başlatılmıştır. Bu uygulamaya, 2002, 2003, 2004 ve 2005 yıllarında aynı isimle devam edilmiştir (Başbakanlık, 2005).

Öğretmen adayları için KPSS sınavı cumartesi sabah ve cumartesi öğleden sonra olmak üzere iki oturum şeklinde yapılmaktadır. Cumartesi sabah oturumunda “Genel Yetenek” ve “Genel Kültür” testleri; cumartesi öğleden sonraki oturumunda da “Eğitim Bilimleri” testi uygulanmaktadır. Sınav sonrasında belirlenecek taban puana sahip olanlar, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan kontenjanlar için başvuruda bulunma hakkına sahip olmaktadır.

Öğretmen adaylarının 2005 yılı KPSS sınavında gireceği “Genel Yetenek”, Genel Kültür” ve “Eğitim Bilimleri” testlerinin kapsamaları Tablo 1’de ayrıntılı bir şekilde verilmiş Milli Eğitim Bakanlığı, her yıl hangi alanlarında, ne kadar öğretmen istihdam edeceğini çeşitli kitle iletişim araçları, KPSS kılavuzu ve bakanlığın web sayfalarında ilan etmektedir. Örneğin, 2005 yılı için istihdam edilecek alanlar ve öğretmen sayıları Tablo 2’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 1. KPSS’de öğretmen adaylarına uygulanacak genel yetenek ve genel kültür ve eğitim bilimleri alanlarının kapsamaları

KPSS Sınav Kapsamı	Yaklaşık Ağırlık
A: Genel Yetenek 1)Türkçe 2)Matematik	% 50 % 50
B: Genel Kültür 1) Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi 2) Türkiye coğrafyası 3) Temel yurttaşlık bilgisi 4) Güncel sosyoekonomik konular 5) Türk kültür ve medeniyetleri	% 40 % 30 % 15 % 05 % 10
C: EĞİTİM BİLİMLERİ 1) Eğitim psikolojisi 2) Program geliştirme ve öğretim 3) Rehberlik	% 50 % 35 % 15

Tablo 2. Milli Eğitim Bakanlığı’nın atanmaya esas olan alanlar ve kontenjanları

Sıra No	Atamaya Esas Olan Alanlar	Kontenjanlar
1	Almanca	50
2	Beden Eğitimi	400
3	Bilgisayar	400
4	Biyoloji	10
5	Coğrafya	20
6	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	520
7	El Sanatları/Dekoratif Sanatlar	20
8	Elektrik	30
9	Elektronik/Telekomünikasyon	40
10	Felsefe	50
11	Fen Bilgisi/Fen ve Teknoloji	650
12	Fizik	10
13	Franızca	20
14	Giyim/Hazır Giyim/Moda Tasarımı	40
15	İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri	20
16	İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri(Arapça)	30
17	İngilizce	1400
18	İş Eğitimi(İş ve Teknik Eğitimi)	130
19	İş Eğitimi(Ev Ekonomisi)	90
20	İş Eğitimi(46)	46
21	Japonca	1
22	Kimya	10
23	Kuaförlük/Cilt Bakımı	40
24	Makine Ressamlığı	10
25	Matbaa	2
26	İlköğretim Matematik	1000
27	Matematik	103
28	Mobilya ve Dekorasyon	30
29	Muhasebe Grubu	150
30	Müzik	150
31	Nakış	80
32	Okul Öncesi Öğretmenliği	500

33	Rehber Öğretmen	250
34	Resim İş/Resim	30
35	Resim/Grafik	5
36	Rusça	10
37	Sanat Tarihi	5
38	Seramik	2
39	Sınıf Öğretmenliği	1600
40	Görme Engelliler Sınıf Öğretmenliği	10
41	İşitme Engelliler Sınıf Öğretmenliği	20
42	Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği	248
43	Sosyal Bilgiler	50
44	Tarih	150
45	Tekstil	2
46	Tesisat Teknolojisi	5
47	Trikotaj	10
48	Türk Dili ve Edebiyatı	100
49	Türkçe	1300

Not: Bilgiler 2005-KPSS Kılavuzu, sayfa 47-50'den alınmıştır.

Üniversitelerden mezun olmuş ve atama bekleyen öğretmen adaylarının sayısı on binleri bulmasına rağmen, Tablo 2'de de görüldüğü gibi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilan edilen öğretmenlik kontenjanları oldukça sınırlıdır. Örneğin, ilgili fakültelerden mezun olmuş ve “Fizik” öğretmenliği için atama bekleyen ve KPSS sınavına katılan “Fizik” öğretmeni aday sayısı yaklaşık olarak 2500 - 3000 arasında tahmin edilmesine rağmen, Milli Eğitim Bakanlığı sadece 10 “Fizik” öğretmeni ataması yapacağını ilan etmiştir. Bu öğretmen adayı fazlalığını Tablo 2'deki tüm alanlar için genellemek mümkündür. Bu nedenle, sınava girecek adayların atama için elde etmeleri gereken baraj puanları her yıl yükselmekte, özellikle son yıllarda KPSS önünde, tıpkı Öğrenci Seçme Sınavında (ÖSS) olduğu gibi yığılmalar meydana gelmektedir. Hatta, ÖSS'ye başvuran adayların yaklaşık olarak %30'u bir yüksek öğretim kurumuna yerleşebilmekte iken, bu oran, KPSS sınavına katılan bazı alanlardaki öğretmen adaylarının % 1'den bile azı, öğretmen olarak atanabilme şansına sahip olmaktadır. Bu oransal gerçek, birçok öğretmen adayını derinden etkilemekte ve öğretmen adayları üzerinde geleceğe ilişkin olumsuz beklentiler ve aşırı derecede kaygı problemi ortaya çıkarmaktadır.

Kaygı ve Sınav Kaygısı

Genel anlamı ile kaygı çeşitli araştırmacılar tarafından tehdit edici bir durum karşısında birey tarafından hissedilen huzursuzluk ve endişe verici bir durum ya da korku duygusu olarak tanımlanmaktadır (Spielberger, 1980; Scovel, , 1978, 1991). Scovel (1978), kaygının iki farklı türde tanımlanabileceğini, örneğin öğrenme sürecini zorlaştıran ve öğrenci başarısını engelleyen olumsuz kaygı (debilitating anxiety) ile kişilerin doğal

edimlerinin daha üstünde başarı sağlamalarına neden olan olumlu kaygının (facilitating anxiety) ayırt edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Olumlu kaygı, öğrenciyi öğrenmeye karşı istekli kılmakta ve öğrenciyi öğrenme sürecine aktif olarak katılmaya özendirilmekte iken, olumsuz kaygı ise öğrencinin aşırı derecede üzüntü hissetmesine ya da kendinden şüphe duymasına neden olmaktadır.

Nascente (2001)' de kaygının fizyolojik ve psikolojik boyutları üzerinde durmaktadır. Öğrencinin karnının ağrıdığını hissetmesi, soğuk terler dökmesi, midesinin bulanması, kalp atışının hızlanması kaygı duygusunun belirgin fizyolojik göstergeleri olarak tanımlanmaktadır. Korku, panik ya da aşırı hassasiyet duygularının hissedilmesi ise kaygının psikolojik boyutlarının göstergeleri olarak tanımlanmaktadır.

Spielberger'e (1980) göre Kaygı, ise, *Kuruntu* (Worry) ve *Duyuşsal* (Emotional) olmak üzere iki faktörden oluşmakta ve sebebi açıkça bilinmeyen fakat tedirgin edici bir duygu veya mantıksız bir korku olarak tanımlanmaktadır. Kaygı, temelde bireye rahatsızlık veren olayın kendisinden değil, o olayın birey için taşıdığı anlamdan kaynaklanmaktadır. Sınav kaygısı da genel kaygı gibi benzer özellikler taşır. Birçok öğrenci, sınav sonucu ile birlikte kendi kişiliğinin ve öz varlığının da değerlendirileceğini düşünür (Özer, 1990). Bu düşünce, bireyin akıl yürütme ve soyut düşünme yönündeki bilişsel yeteneklerini bozar. Bunun sonucu olarak da yüksek seviyedeki sınav kaygısı, öğrencilerin sınavlardaki başarısızlığına yol açar (Baltaş, 1993). Horwitz, Horwitz ve Cope (1991), yaptıkları araştırmada aşırı derecede çalışmanın öğrencilerdeki kaygı duygusunu arttırdığını, bunun da öğrencilerde konuşma sırasında ortaya çıktığını ya da sınavlarda hata yapma riskini arttırdığını belirtmişlerdir.

KPSS, öğretmen adayları için büyük önem taşımaktadır. Eğitimini aldıkları alan ile ilgili işe alınmanın en son basamağıdır. Bu durum öğretmen adayları üzerinde olumsuz bir baskı oluşturmaktadır. Yüksek sınav kaygısı olan bireyler genellikle sınavlarda başarısız olurlar. Çünkü yüksek kaygı taşıyan birey gergin olur ve gerginlik damarların büzülmesine ve hücrelere yeteri kadar kanın gitmemesine yol açar. Gerginlik ve kaygı sırasında tehlikelerden korunmak için salgılanan adrenalin öğrenme için gerekli olan protein zincirinin kurulmasını engeller. Gerginlik ve kaygı sırasında hücrelere yeteri kadar oksijen gitmediği için hücreler kapasitelerini tam kullanamazlar. Bu durum sınav başarısını olumsuz yönde etkiler (Baltaş, 1993).

Problem Cümlesi

KPSS'ye hazırlanan öğretmen adaylarının sınav kaygı düzeyleri nedir ve bazı değişkenlere göre öğretmen adaylarının sınav kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak

anlamli farklılık var mıdır?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın iki temel amacı vardır. Bunlardan birincisi, KPSS sınavına katılan öğretmen adaylarının KPSS sınavı ile ilgili *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygı düzeylerinin ne derece olduğunu belirlemektir. İkinci temel amacı ise, öğretmen adaylarının *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygı düzeylerinin önceden belirlenen bazı değişkenlere göre (cinsiyet, bölüm ve KPSS'ye katılım sayısı) farklılık gösterip-göstermediğini ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi

Yılda bir kez yapılan ve gerekli şartları taşıyan bütün öğretmen adaylarının katıldıkları KPSS, Türkiye'deki önemli merkezi sınavlardan bir tanesidir. Binlerce öğretmen adayı bu sınavdan başarı ile ayrılmak istemektedir. Benzeri merkezi sınavları gelişmiş ülkelerde de görmek mümkündür. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde üniversiteye gidecek öğrencileri belirlemede Amerikan College Test (ACT) ve Scholastic Aptitude Test (SAT), yüksek lisans eğitimi alacak öğrenciler de Graduate Record Examination (GRE) gibi testlere katılmaları tavsiye edilmekte, hatta bazı üniversiteler tarafından da zorunlu tutulmaktadır. Bu tip sınavlara sınavı kazananların yaşamlarını derinden etkilediği için "High Stake Test" adı verilmektedir. Baştürk (2005) tarafından "Kader Sınavı" olarak adlandırılan bu tip sınavlarda elde edilecek başarı yada başarısızlık ile "Sınav Kaygısı" arasındaki ilişkiyi belirlemek oldukça önemlidir. Üstelik, KPSS başarısı ile cinsiyet, öğretmenlik başvuru alanı ve KPSS'ye katılım sayısı arasındaki ilişkileri ortaya koyan sonuçlar, sadece KPSS'ye katılacak olan adayları değil, onların aileleri, öğretmenleri ve akademisyenleri de yakından ilgilendirmektedir.

Sayıtlar

Bu araştırmanın iki temel sayıtlısı vardır. Bunlardan birincisi, bu araştırma için alınan örneklemin, evrenin tüm özelliklerini taşıyor ve evreni temsil edecek yeterlilikte olduğunun kabul edilmesidir. İkinci sayıtlı ise elde edilen verilerin, araştırmaya katılanların samimi ve içten cevaplarını yansıttığıdır.

YÖNTEM

Bu bölümde evren, örneklem, araştırmada kullanılan ölçme aracı ve ölçme aracının yorumlanması üzerinde durulacaktır. Bu araştırmada KPSS'ye hazırlanan öğretmen adaylarının bazı değişkenlere göre sınav kaygı düzeylerinin tespiti için, uygulamalı araştırma yöntemi kullanılmıştır

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 2004 - 2005 öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi eğitim fakültesinde öğrenim gören, KPSS sınavına katılmayı planlayan ve son sınıfta eğitim gören 400 öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrencilere ait liste, eğitim fakültesi öğrenci işleri şubesinden elde edilmiş ve her öğrenciye bir kod verilmiştir. Bu kodlama sonunda örneklem, belirlenen evrenden seçkisiz (Random) yöntem ile seçilmiştir. Örneklemde kaç öğretmen adayının yer alacağını saptamak amacı ile de Krejcie ve Morgan (1970) tarafından hazırlanan tablodan yararlanılmıştır. Bu tabloya göre, 400 kişilik evren sayısı için örneklemde olması gereken öğrenci sayısı 192 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın belirlenen hedeflere ulaşabilmesi için kullanılacak veri toplama aracının seçilmesi aşamasında, daha önce yapılmış olan çalışmalar belirlenmiş, buna ek olarak, şimdiye kadar geliştirilen ve kullanılan sınav kaygı envanterleri incelenmiştir. Bu inceleme sonunda Necla Öner ve Deniz Albayrak-Kaymak tarafından Türkçe'ye çevrilen *C.D. Spielberger* ve arkadaşlarının ABD'de 1980 yılında geliştirdiği *Sınav Kaygı Envanteri* (Test Anxiety Inventory), bu araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Bu envanter, çeşitli araştırmalarda da veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Örneğin, Turna ve Zorlu (2003), Rize ili ve ilçelerindeki 63 ortaöğretim okullarında 448'i kız ve 512'si erkek olmak üzere toplam 960 lise öğrencisi üzerinde uygulamış ve 0.90 Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı elde etmiştir. Bu araştırmada, sınav kaygı envanteri, araştırmacılar tarafından KPSS sınavı için uyarlanmış ve 192 KPSS öğretmen adayına uygulama sonucunda 0.82 Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı elde edilmiştir.

Sınav Kaygı Envanteri (Test Anxiety Inventory)

Sınav Kaygı Envanteri 20 sorudan oluşmaktadır. Öğrencilerin 20 soruya verdikleri cevapların sayısal karşılıkları toplanarak "Toplam sınav kaygı ham puanları" elde edilmektedir. Elde edilen ham puanlar "Sınav Kaygı Envanter"inde yer alan Tablo 13'den yararlanılarak standart puan olarak adlandırılan T-puanına dönüştürülmektedir. Standart puana dönüştürmenin en büyük katkısı, dönüştürme işleminin öğrencinin cinsiyeti ve okul türü de dikkate alınarak yapılmasıdır. Her öğrenci için elde edilen standart T-puanları öğrencilerin genel sınav kaygı düzeylerini belirleyen puanlardır. Sınav kaygı envanteri kullanma kılavuzuna göre standart puanları 50 ve üzerinde olan öğretmen adaylarının "Yüksek Sınav Kaygısına" sahip oldukları kabul edilmektedir. Yalnız, elde edilen bu puan, öğrencinin kaygı düzeyi hakkında genel bir bilgi vermektedir. Oysa

“Sınav Kaygı Envanteri”, “Kuruntu Kaygısı” ve “Duyuşsal Kaygı” olmak üzere iki alt testten meydana gelmektedir. Bu nedenle bu alt testlere ait puanların da ayrı olarak değerlendirilmesi ve yorumlanması gerekmektedir.

a) Kuruntu Kaygısı (Worry) Alt Testi

Kuruntu alt testi, sınav kaygısının bilişsel yönü ile ilgilidir. Bireyin kendisi hakkındaki olumsuz görüşlerini, başarısızlıklarını, beceriksizliklerini kısacası bireyin kendisi ile ilgili içsel konuşmaları oluşturur.

Envanterde yer alan 20 maddenin 8 tanesi (2, 3, 4, 5, 8, 12, 17 ve 20) öğrencilerin *Kuruntu* kaygılarını ölçmeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Bu maddelerden elde edilen puanların toplamı, bir öğrencinin kuruntu alt testi ham puanını oluşturmaktadır. Tıpkı toplam puanda olduğu gibi envanterde yer alan Tablo 14’den yararlanılarak, öğretmen adaylarının “Kuruntu Kaygısı” ham puanları standart puan türü olan T-puanına dönüştürülmüştür. Tablo 14’de, öğrencinin cinsiyeti ve okul türü de dikkate alınarak dönüştürme yapılabilmektedir. Yorumlama yapılırken, standart puanları 50’nin üzerinde olan öğrencilerin zihinsel yönden sınav kaygısının olduğunu göstermektedir.

b) Duyuşsal (Emotional) Kaygı Alt Testi

Duyuşsal alt testi, sınav kaygısının duygusal ve heyecansal alt yönü ile ilgilidir. Heyecanın da fiziksel alt yapısını, örneğin hızlı kalp atışları, terleme, mide bulantısı, gerginlik gibi psikolojik temellere dayanan fizyolojik belirtileri ve uyarımları kapsar.

Envanterde yer alan 12 madde ise (1, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 18 ve 19) *Duyuşsal* alt Testi kapsamaktadır. Bu maddelerden elde edilen puanların toplamı ise bir öğrenciye ait duygusal alt test puanını oluşturmaktadır. *Toplam* puanda ve *Kuruntu* kaygı puanında olduğu gibi envanterde yer alan Tablo 15’den yararlanılarak *Duyuşsal* kaygı alt test ham puanlarını standart puan türü olan T-puanına çevrilmiştir. Tıpkı, Kuruntu Kaygısı alt testinde olduğu gibi, standart puanı 50’nin üzerinde olan öğrencilerin sınav kaygısının duygusal yani heyecansal yönünün yüksek olduğu sonucuna varılır.

Ölçme Aracının Yorumlanması

Envanterde 20 soru yer almaktadır. Öğrencilerin bu sorulara vermiş oldukları yanıtlar değerlendirilirken her seçeneğin puan ağırlığı, o seçeneğe verilen rakamla belirlenmiştir. Seçeneklere verilen yanıtların ağırlıkları 1 ile 4 puan arasında değişmektedir. Bu ağırlıklar Tablo 3’de verilmiştir.

Testteki yalnızca 1. soru hariç diğer tüm sorular yukarıdaki ağırlıklara göre puanlanmış, 1. soru için ise “Hemen hiçbir zaman” için 4 puan, “Bazen” için 3 puan, “Sık sık” için 2 puan ve “Hemen her zaman” cevabı için ise 1 puan olarak puanlanmıştır.

Tablo 3. Seçenekler ve Ağırlıkları.

Seçenekler	Ağırlık
Hemen hiçbir zaman	1 puan
Bazen	2 puan
Sık sık	3 puan
Hemen her zaman	4 puan

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın genel amacı ve alt problemlere yönelik olarak toplanan veriler kodlanmış ve bilgisayara aktarılmıştır. Bilgisayara aktarılan verilerin istatistiksel çözümler için The Statistical Packet for Social Sciences (SPSS 10.0) paket programı kullanılmıştır. SPSS programından yararlanarak KPSS adayı öğrencilerin sınav kaygı düzeylerini ortaya çıkartmak için *Betimsel* ve *Vardamsal* istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Betimsel İstatistik

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerinden elde edilen veriler ve bu verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Örneklem Grubuna İlişkin Genel Bilgiler

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet, öğretmenlik için başvurdukları bölüm ve KPSS'ye katılım sayıları ve bu değişkenlerin frekans ve yüzde değerlerine ait bilgiler Tablo 4 de verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının cinsiyet, bölüm ve KPSS'ye katılım sayılarına göre dağılımları

Değişkenler	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	137	71,4
	Erkek	55	28,6
Bölüm	İlköğretim	150	78,1
	Ortaöğretim	42	21,9
KPSS'ye katılım sayısı	Hiç	99	51,6
	Bir kez	66	34,4
	İki ve daha fazla	27	14,0
Toplam		192	100

Tablo 4'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılanların yaklaşık olarak %71'i "Kız" öğrencilerden oluşmaktadır. %78.1'lik kısım ise öğretmenlik için "İlköğretim" alanından başvuruda bulunmuş ve %51.6'lık kısım ise şimdiye kadar "Hiç" KPSS'ye katılmadığını belirtmiştir.

Örnekte yer alan bireylerin kaygı düzeylerinin, *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygı türlerine göre dağılımları da Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının kaygı düzeylerinin kaygı türlerine göre dağılımı

Sınav Kaygı Türleri	Sınav Kaygı Düzeyleri			
	Düşük		Yüksek	
	n	%	n	%
Kuruntu	37	19,3	155	80,7
Duyuşsal	76	36,6	116	60,4
Toplam Kaygı	60	31,3	132	68,8

Tablo 5’te de görüldüğü gibi *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* olmak üzere öğretmen adaylarının bütün kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. *Kuruntu Kaygısı*, %80,7’lik oranla en yüksek kaygı seviyesini göstermekte, bunu *Toplam* ve *Duyuşsal Kaygı* düzeyleri %68,8 ve %60,4’lik oranlar izlemektedir.

Kaygı Türlerinin Cinsiyet, Bölüm ve KPSS’ye Katılım Sayısına Göre Analizi

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının *Toplam*, *Kuruntu* ve *Duyuşsal* kaygı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklı olup-olmadığını anlamak amacı ile t-testi uygulanmış ve cinsiyet değişkeni için “Erkek” ve “Kız” öğrenciler arasında istatistiksel olarak 0.05 manidarlık düzeyinde fark belirlenmiştir. Ortalama, standart sapma, t ve p değerleri Tablo 6’da ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 6. Kuruntu, Duyuşsal ve Toplam kaygı düzeylerinin cinsiyet’e göre dağılım sonuçları

Kaygı Türleri	Cinsiyet							
	Kız				Erkek			
	n	\bar{X}	SS	n	\bar{X}	SS	t	p
Kuruntu	137	58,18	11,43	55	63,27	13,99	2,61	,00
Duyuşsal	137	52,12	10,84	55	55,95	14,11	2,02	,00
Toplam	137	53,93	10,83	55	59,40	17,96	2,65	,00

Tablo 6’daki kaygı düzeylerinin ortalama değerlerine bakıldığında, “Erkek” öğretmen adaylarının *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygı düzeylerinin “Kız” öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

KPSS’ye katılacak adaylar, başvurdukları öğretmenlik alanlarına göre “İlköğretim” (A-8) ve “Ortaöğretim” (9-12) olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygı düzeylerinin, öğretmenlik başvuru alanlarına (İlköğretim – Ortaöğretim) göre farklı olup-olmadığını anlamak amacı ile t-testi uygulanmış ve öğretmenlik başvuru alanı için “İlköğretim” ve “Ortaöğretim” öğretmen adayları arasında her üç kaygı düzeyi için de istatistiksel olarak 0.05 manidarlık düzeyinde fark belirlenmiştir. Değişkenler ve kaygı türleri ile ilgili ortalama, standart sapma, t ve p değerleri Tablo 7’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 7. Kuruntu, Duyuşsal ve Toplam sınav kaygı düzeylerinin öğretmenlik başvuru alanlarına göre sonuçları

Kaygı Türleri	Öğretmenlik başvuru alanları							
	İlköğretim			Ortaöğretim			t	p
	n	\bar{X}	SS	n	\bar{X}	SS		
Kuruntu	150	58,15	12,29	42	64,98	11,36	3,24	,00
Duyuşsal	150	51,03	11,28	42	61,00	11,15	5,08	,00
Toplam	137	53,55	12,52	42	62,45	13,03	4,04	,00

Tablo 7’deki kaygı düzeylerinin ortalama değerlerine bakıldığında, “Ortaöğretim” alanlarında öğretmenlik için başvuruda bulunan öğretmen adaylarının *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygı düzeylerinin “İlköğretim” alanından öğretmenlik için başvuruda bulunan adaylarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının *Kuruntu* ve *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygı düzeylerinin, KPSS’ye katılım sayılarına göre (Hiç – Bir kez – İki ve daha fazla) istatistiksel olarak farklı olup-olmadığını belirlemek amacı ile tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) uygulanmıştır. Uygulama sonunda KPSS’ye katılım sayılarına göre ayrılan üç grup arasında *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygı düzeyleri yönünden istatistiksel olarak 0.05 manidarlık düzeyinde farklılık belirlenmiştir. Değişkenlere ait ortalama, standart sapma, F ve p değerleri, Tablo 8’de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 8. Sınav katılım sayılarına göre ortalama ve standart sapma değerleri

Kaygı Türleri	Sınav Katılım Sayıları										
	Hiç	Bir kez			İki ve daha fazla			F	p		
		n	\bar{X}	SS	n	\bar{X}	SS			n	\bar{X}
Kuruntu	99	55.46	12.13	66	62.32	11.41	27	68.41	9.10	16.14	.00
Duyuşsal	99	47.38	9.75	66	57.68	11.07	27	63.67	9.56	36.67	.00
Toplam	99	50,02	11,14	66	59,45	12,65	27	65,93	11,45	25,26	.00

Tablo 8’deki tüm F değerlerinin 0.05 olarak belirlenen manidarlık düzeyine göre anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuçta KPSS’ye katılan gruplar içinde en az bir tanesinin diğerlerinden farklı olduğunu göstermektedir. Fakat, hangi grup ya da grupların diğerinden farklı olduğunu anlamak için sadece F değerleri yeterli olmamaktadır. Gruplar arasındaki farkı belirlemek için Scheffee’nin önerdiği POST HOC işlemi gerçekleştirilmiştir. POST HOC sonuçları üç kaygı düzeyi için de incelenmiş ve aşağıda özetlenmiştir.

• **Kuruntu Kaygısı:** “Hiç” KPSS sınavına katılmayan öğretmen adaylarının kuruntu kaygılarının, “Bir Kez” ve “İki ve daha fazla” KPSS sınavına katılan öğretmen adaylarına göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

• **Duyuşsal Kaygı:** “İki ve daha fazla” KPSS sınavına katılanların “Bir kez” ve “Hiç” KPSS sınavına katılmayanlara göre daha yüksek duyuşsal kaygıya sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca KPSS sınavına “Bir kez” katılanların duyuşsal kaygı düzeyleri de “Hiç” katılmayanlara göre yüksek bulunmuştur.

• **Toplam Sınav Kaygısı:** “Hiç” KPSS sınavına katılmayan öğretmen adaylarının toplam sınav kaygılarının, “Bir Kez” ve “İki ve daha fazla” KPSS sınavına katılanlara göre daha düşük Toplam sınav kaygısına sahip olduğu belirlenmiştir. KPSS sınavına “Bir kez” katılanlar ile “İki ve daha fazla” katılanlar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

SONUÇ ve YORUM

Bu araştırmanın temel amaçlarından birincisi, KPSS’ye katılan öğretmen adaylarının *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygı düzeylerini belirlemektir. İkinci amacı ise, sınav kaygı düzeylerinin önceden belirlenen bazı değişkenlere göre (cinsiyet, bölüm ve KPSS’ye katılım sayısı) farklı olup-olmadığını ortaya koymaktır.

Sınav kaygı düzeyleri “Yüksek” ve “Düşük” olarak tanımlandığında, araştırmaya katılan 192 öğretmen adayının oransal olarak *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygı düzeylerinin “Yüksek” olduğu belirlenmiş ve en yüksek oranı da %80.7 ile *Kuruntu Kaygısı* almıştır. Kuruntu kaygısı “*Bireyin kendisi hakkındaki olumsuz görüşleri, başarısızlıkları, beceriksizlikleri, kısacası bireyin kendisi ile ilgili içsel konuşmaları*” olarak tanımlandığına göre, öğretmen adaylarının, kendilerini KPSS karşısında yetersiz gördükleri, sınavı kazanamama inançlarının ağırlıkta olduğu ve KPSS’yi önlerine konulmuş büyük bir engel olarak gördükleri sonucuna varılabilir.

Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre sınav kaygılarının farklı olup-olmadığı incelendiğinde, “Erkek” öğretmen adaylarının, “Kız” öğretmen adaylarına göre daha yüksek *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygısına sahip oldukları belirlenmiştir. Buna neden olarak da geleneksel Türk aile yapısının gösterilebilir. Geleneksel Türk aile yapısı, “Erkek” egemenliğine dayanmaktadır. Bu nedenle, iyi bir gelecek oluşturmak, aile kurmak ve aileyi idare etmek, hatta olanaklar ölçüsünde anne ve babaya yük olmamak ve hatta onlara destek olmak da erkeklerden beklenen toplumsal roller olarak erken yaşlarda belirlenmektedir. Kız öğretmen adaylarından ise erkeklerden beklenen toplumsal rollerin çoğu beklenmemektedir. Erkek egemenliğine dayalı bu toplumsal yapı, erkek öğrencileri

KPSS gibi sınavlarda daha çok baskı altına alabilir ve sınav kaygı düzeylerini doğal olarak arttırabilir.

Öğretmenlik başvuru alanlarına göre baktığımızda, “Ortaöğretim” alanlarından öğretmenliğine başvuran adayların, “İlköğretim” alanlarından öğretmenliği için başvuran adaylara göre daha yüksek *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygısına sahip olduğu görülmektedir. Bunun en önemli nedeni ise, “İlköğretim” ve “Ortaöğretim” için alınacak öğretmen kontenjanları ile yakından ilişkilidir. Tablo 2’den de görüleceği gibi, Milli Eğitim Bakanlığı, “Ortaöğretim” seviyesindeki bazı alanlara oldukça az sayıda öğretmen ataması yapacağını ilan etmiştir. Örneğin alınacak “Fizik” öğretmeni sayısı sadece 10 kişidir. Aynı sayı “Kimya” öğretmenliği için de geçerlidir. Bu da “Ortaöğretim” öğretmenliği alanları için oldukça fazla sayıda öğrenciyi birbirleri ile rekabet etmeye zorlamaktadır. Bu durum da doğal olarak “Ortaöğretim” alanlarında öğretmenlik için başvuru yapan adayların sınav kaygılarını arttırabilir.

Son olarak, bu araştırmada, daha önce “Bir” ve “İki ve daha fazla” sayıda KPSS’ye katılan öğretmen adaylarının, şimdiye kadar “Hiç” KPSS’ye katılmayan öğretmen adaylarına göre daha yüksek *Kuruntu*, *Duyuşsal* ve *Toplam* sınav kaygısına sahip oldukları belirlenmiştir. Daha önce “Hiç” KPSS’ye katılmayan öğretmen adayları, KPSS’ye, üniversite eğitiminden farklı olarak ve tıpkı ÖSS gibi ayrıca çalışarak kazanılabilecek bir sınav olarak algılamakta ve ilk girişte kazanamamasalar bile, seneye tekrar ve özellikle çalışarak ve hatta ÖSS alışkanlığı ile bir de dershaneye giderek KPSS’ye girmeyi düşünebilmektedir. Bu durum da onların sınav kaygı düzeylerini etkilemektedir. Fakat, KPSS’ye daha önce “Bir” ve “İki ve daha fazla” katılan adayların durumu ise hiç katılmayanlara göre oldukça farklıdır. Bilindiği gibi KPSS sınavı yılda bir kez yapılmakta ve başarısız olduğu zaman öğretmen adayı tekrar sınava girmek için bir yıl beklemektedir. Bu bekleyiş çok zorlu olmakta, ülke koşullarında kendilerine uygun başka iş bulma umudu olmadığı için de yalnızca KPSS’yi bir umut olarak görmektedirler. Bu bekleyiş, yalnızca kendilerine değil aynı zamanda çevresinde bulunan aile yakınlarını, akrabalarını, komşularını ve hatta arkadaşlarını da etkilemektedir. Bu nedenle, daha önce KPSS’ye çeşitli sayılarda katılmış öğretmen adaylarının sınav kaygı düzeyleri “Hiç” katılmayanlara göre oldukça yüksek olarak gözlenebilmektedir.

KAYNAKLAR

- Baltaş, A, (1993), *Öğrenmede ve sınavlarda üstün başarı*. İstanbul, Remzi Kitapevi.
- Baltaş, Z., (1993), *Stres ve başa çıkma yolları*. İstanbul, Remzi Kitapevi.
- Başbakanlık, (2005), Cumhuriyetin ilanından günümüze devlet personel rejiminin gelişimi, İnternette alınış tarihi ve adresi: 13 Mayıs 2005; Web: <http://www.basbakanlik-dpb.gov.tr/giris2.doc>.
- Baştürk, R., (2005), *Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) ve Üniversite Mezuniyet Not Ortalamasının KPSS. başarısını yordama geçerliliği*. XIV. Eğitim Bilimleri Kongresi, Denizli, Pamukkale Üniversitesi.
- Horwitz, E.K., Horwitz, M.B. & Cope, J.A., (1991), “*Foreign language classroom anxiety*” in Horwitz, E.K., and Young, D.J. *Language Anxiety*, 27-39. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., (1970), “Determining sample size for research activities” *Educational and Psychological Measurement*, 30, 608.
- Nascente, R., (2001), Student Anxiety in the Classroom. *English Teaching Professional*, 19: 18-20.
- ÖSYM, (2005), *Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) -2005 Kılavuzu*, Ankara, Meteksan, A.Ş.
- Özer, K., (1990), *Sınav ve Sınav Kaygısı*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Scovel, T., (1978), The effect of affect on foreign language learning: *A Review of the Anxiety Research Language Learning* , 28.
- Scovel, T., (1991), *The effect of affect on foreign language learning: A review of the anxiety research* in E.K. Horwitz and D.J. Young, *Language Anxiety*, 101-108. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Spielberger, C. D., (1980), *Test Anxiety Inventory. Preliminary professional manual*, Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Spielberger, C.D. & Vagg, P.R., (1995), *Test anxiety: Theory, assessment, and treatment*, Washington: Taylor & Francis.
- Turna, H. & Zorlu, B., (2003), *Verimli Ders çalışma yöntemleri*, Rize, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayınları Bülteni.